

Кравченко К.А., студентка гр. 193м-22-1

Науковий керівник: Бабій К.В., д.т.н., професор кафедри геодезії

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

РЕЖИМИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЇ ПАМ'ЯТОК КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Культурна ідентичність українського народу можлива за умови збереження нашої культурної спадщини. Тому об'єкти культурної спадщини мають охоронятись і це є питання державного значення. Наша Україна – це країна, яка має багату і нелегку історію та багатозарову культурну спадщину. Зараз як ніколи через існуючу загрозу стало актуальним завдання не лише визначити межі цих територій, але й розробити ефективні заходи для їхнього збереження. Одна з складових в стратегії розвитку країни – це визначення та розмежування історико-культурних зон, що спрямовано на збереження та вдосконалення унікальної спадщини, і відповідно наша історія буде наочно доступна для майбутніх поколінь. Варто проявити інтерес до досвіду інших країн, котрі вже пройшли етап визначення меж історико-культурних зон, адаптували та удосконалили свої стратегії.

В Україні 140 тис. пам'яток культурної спадщини знаходяться на землях історико-культурного призначення, площа яких нараховується більше ніж 40 тис. га. Всі пам'ятки перебувають на державному обліку. Згідно з статтею 13 Закону України «Про охорону культурної спадщини» [1], статус пам'ятки об'єкт культурної спадщини отримує після занесення його до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Землі історико-культурного призначення наразі можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. Відповідно до статті 14 [1] межі та режими використання території пам'ятки визначаються науково-проектною документацією, що складається за результатами проведених досліджень. Режим використання території пам'ятки встановлює обмеження діяльності у використанні відповідної території (земель). Будь-яка діяльність у межах території пам'ятки має здійснюватися з дотриманням режиму використання пам'ятки, у тому числі всіх обмежень у використанні земель, особливо у сфері забудови. Зони охорони пам'яток не входять до складу територій історико-культурного призначення. Тому на сьогодні важливим завданням стає проведення інвентаризації об'єктів культурної спадщини, включаючи визначення охоронних зон та внесення цих відомостей до Державного земельного кадастру. Зазначені заходи виявляються першочерговими для того, щоб перед проектуванням нових забудов надався доступ до чіткого уявлення про розташування охоронюваних об'єктів, а також для запобігання можливості знищення об'єктів культурної спадщини у майбутньому.

Відповідно до пункту 1 Постанови КМУ «Про затвердження Положення про Міністерство культури України» [2] Міністерство культури України (Мінкультури) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Мінкультури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, зокрема і охорони культурної спадщини. Мінкультури відповідно до покладених на нього завдань бере участь у здійсненні державного контролю за використанням земель історико-культурного призначення.

Згідно з словами заступника Міністра [3] з перших днів повномасштабного вторгнення Мінкультури фіксує пошкодження, руйнування об'єктів культурної спадщини та культурної інфраструктури в Україні внаслідок російської агресії. Наразі відбувається співпраця з ЮНЕСКО стосовно збереження української культурної спадщини, а також притягнення до відповідальності країну-агресора росію за

пошкодження та знищення.

В серпні 2023 року відбулось оновлення керівництва в Департаменті охорони культурної спадщини КМДА. За словами нового заступника керівника потрібно змінити роботу самого Департаменту [4]. По-перше, треба налагодити взаємну роботу з поліцією Києва та іншими різними структурами. По-друге, ефективним має бути розширення повноважень відомства, а саме – створення мобільних служб, які матимуть законне право зупиняти неправочинні дії забудовників. Заступник зазначив, що наразі моніторинг і інформування відповідних інстанцій тримається виключно на небайдужих активістах. По-третє, найбільш важливим є чітко окреслити повноваження Департаменту, який представляє фактично місто, і Мінкульту, який представляє державу, адже частина пам'яток страждає не лише від знищення, а й від варварської "реконструкції", навіть маючи охоронний статус. Ще однією проблемою у збереженні пам'яток є неузгодженість і непрозорість у роботі обох відомств.

З метою запозичення досвіду інших країн досліджено та проаналізовано шлях Сполучених Штатів Америки у сталому збереженні культурної спадщини. Успіх в даній сфері відбувся завдяки співпраці приватного і громадського секторів. Такий приклад буде дієвим для залучення приватного сектору до справи збереження культурного надбання України. Багатовіковий досвід Франції [5] також можна інтерпретувати до нашої країни для формування ефективної пам'ятко-охоронної системи. Наприклад, в законодавстві виокремити положення про кожен з окремих типів культурної спадщини, випадки кримінальної та адміністративної відповідальності, регулювання відносин з приватними власниками пам'яток культурної спадщини, перейняти деякі методи роботи громадських організацій (організація днів культурної спадщини в співпраці з державними органами влади та освітніми закладами), покращити інформаційно-пропагандистську роботу спрямовану як на місцеве населення так і на туристів.

Отже, в Україні є багато пам'яток та багато роботи, яку треба подолати задля покращення збереження нашої культурної спадщини, і це варто втілювати не лише на законодавчому рівні, а й досягати реальних змін з запозиченням досвіду інших країн. Щоб подолати непрозорість роботи відомств варто чітко визначити сферу повноважень кожного з відомств, а переліки наданих дозволів зробити публічними.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
2. Про затвердження Положення про Міністерство культури України Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 03.09.2014 № 495 – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-п#Text>
3. МКІП продовжує фіксувати пошкодження та руйнування об'єктів культурної спадщини внаслідок російської агресії. Міністерство культури та інформаційної політики України – <https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-prodovzhuie-fiksuvaty-poshodzhennia-ta-ruinuvannia-objektiv-kulturnoi-spadshchiny-vnaslidok-rosiiskoi-ahresii>
4. Щокань Г. (2023). Зберегти Київ: чи прийме виклик нова керівниця Департаменту охорони культурної спадщини. Українська правда – <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/08/21/255992/>
5. Рибчинський О. (2017). Аналіз програм збереження культурної спадщини України – <http://www.kultura.org.ua/wp-content/uploads/Heritage.pdf>